

Motion till riksdagen

1985/86: Sf317

Lars Werner m. fl. (vpk)

Tekniska hjälpmedel för handikappad

De tekniska hjälpmedlen är till för att i största möjliga utsträckning eliminera konsekvenserna av ett funktionshinder. Kraven på dessa tekniska hjälpmedel har stigit avsevärt under de senaste decennierna. Det sammanhänger med att människor med funktionshinder inte längre finner sig i att lastas undan som kollin. De vill delta i samhällslivet och de vill delta på samma villkor som alla andra. Som funktionshindrad vill man klara sig själv – i sin bostad, på arbetet, på fritiden. Man vill inte vara beroende av andra människor för att klara sådant som alla andra klarar själva.

Ett skäl till att man som funktionshindrad inte vill vara beroende av andra är att man inte vill uppleva sig själv som en belastning för omgivningen. Men ett annat skäl – minst lika viktigt – är att man vill utföra sina behov och önsknin­gar när man har dem och inte vid ett senare tillfälle. Om man får lust att gå på bio en kväll, så är det just den kvällen man vill göra det. Om man vill läsa en bok som står utom räckhåll, så är det just då och inte senare på dagen eller nästa dag när hemhjälp­en kommer som man vill ha den. Om man vill koka sig en kopp kaffe så har man inte lust att vänta tills någon i omgivningen får tid att hjälpa till med det. Sedda var för sig är dessa ting naturligtvis petitesse­er som på sin höjd kan orsaka lite förtret. Men om vi lägger ihop dem och tänker på allt som en människa gör och har lust och behov av att göra en dag, en vecka, ett år, så finner vi att en funktionshindrads liv kan forma sig till ständiga beroenden, till ständig väntan på att någon skall ha tid. Tillgång till väl utvecklade tekniska hjälpmedel kan förhindra detta.

Rullstolen utgör ett bra exempel på hur hjälpmedel kan utvecklas och vilken betydelse de har i olika utvecklingsstadier. Från början var rullstolen inte den funktionshinderades hjälpmedel, utan det var ett redskap som man kunde transportera människor med. Så småningom kom rullstolar som den funktionshinderade själv kunde föra fram. Men de var för inomhusbruk, gjorda för sjukhus och institutioner, det var inget redskap man kunde ta med sig. Så kom det hopfällbara modeller som kunde lastas in i en vanlig bil. På en gång ökades den funktionshinderades rörlighet, men fortfarande handlade det om ett transportmedel för mycket begränsade sträckor, tungt och klumpigt att föra fram. I dag finns lätta och behändiga modeller som det går att ta sig fram snabbt med, som kan användas för att få motion osv. Rullstolen är inte längre bara en rullstol utan ett personligt anpassat redskap som ersätter svikande kropps­funktioner. Detta är utmärkt och utvecklingen kan beskrivas på liknande sätt för ett flertal hjälpmedel.

För många funktionshindrade innebär utvecklingen på hjälpmedelsområdet att de med tillförsikt kan se fram mot ett aktivt liv. Det innebär inte att allt är frid och fröjd och färdigutvecklat, långt därifrån. Och ännu har inte den nya tekniken trängt in på hjälpmedelsområdet annat än sporadiskt. Det finns anledning att vänta sig många revolutionerande nyheter om inte utvecklingen stoppas upp.

Hjälpmedelsmarknaden är ingen massmarknad. Det handlar ofta om näst intill skraddarsydda produkter som därför ofta också är dyra i framställning. De vanliga marknadslagarna kan inte gälla för hjälpmedel, utan samhället måste gå in och på olika sätt garantera utvecklingen. Samhället måste också garantera att funktionshindrade kostnadsfritt får de hjälpmedel som behövs och att de får vägledning och professionell hjälp i valet mellan och utprovning och anpassning av hjälpmedel.

Under senare tid har en rad mycket oroande tendenser visat sig på hjälpmedelsområdet. Landstingen, som sköter verksamheten, har i flera fall budgeterat för lågt. Det har förekommit att man inte kunnat ge nödvändiga hjälpmedel. Det har vidare förekommit att man inte haft medel att utföra nödvändiga reparationer. Det förekommer uppgifter om att personal vid hjälpmedelscentraler har slutat sina anställningar, på grund av att de ekonomiska villkor de tvingas in under inte tillåter dem att göra ett bra jobb.

Det finns flera skäl till att hjälpmedelsanslagen har sinat. Ett är att de belastats med kostnader som sammanhänger med den ökade hemsjukvården. Utvecklingen av hemsjukvården är i och för sig bra, men den får inte innebära att tillgången på tekniska hjälpmedel försämras. Ett annat skäl är att hjälpmedel vid idrottsskador i vissa fall går över dessa konton, vilket också måste ses som mycket tveksamt.

En annan tendens som oroar många funktionshindrade är att en rad artiklar stryks från hjälpmedelsförteckningarna. Det gäller kanske i första hand hushållsredskap som tas bort eftersom de finns i handeln. Enligt vår mening skall hushållsmaskiner och hushållsredskap finnas med bland tekniska hjälpmedel. Det är inte tillräckligt skäl att ta bort dem därför att de finns i handeln. Det avgörande måste vara den enskildes behov av hjälpmedel.

Från hjälpmedelsanslagen utgår bidrag för anpassning av bilar för funktionshindrade. Några landsting har nu slutat att ge sådana bidrag och flera planerar att upphöra med det. Handläggningen av bilstödet för handikappade antar alltmer skandalartade former. Frågan har halats i en långbänk, som får den Fäldinska att framstå som en miniatyrpall. Inkomstgränserna för bidrag till inköp av bil är sedan länge så snäva att det är ytterst få som hamnar innanför dem. Bidragsbeloppen har avlägsnat sig alltmer från vad en bil verkligen kostar. Om sedan landstingen slopar sina bidrag, så blir det en omöjlighet för de flesta funktionshindrade att skaffa sig den bil som är det överlägset bästa och i många avseende oersättbara transportmedlet.

Från vpk:s sida anser vi att bil skall kunna utgå som tekniskt hjälpmedel. Vi anser det vara den enda rimliga lösningen på frågan och vi har också pläderat för det i riksdagsmotioner under ett stort antal år. Vid föregående års riksmöte beställdes en ny förutsättningslös utredning av frågan och

förslag från regeringen. Detta måste ses som att bilstödskommitténs förslag är avfärdat av riksdagen. Ett nytt förslag måste komma på riksdagens bord och vi anser att det bör innebära att bilen erkänns som tekniskt hjälpmedel.

Som vi redan har påpekat så har de tekniska hjälpmedlen utvecklats betydligt under senare år. Det innebär att de blir mer användbara, men också att det fordras en högre grad av yrkeskunnande för att prova ut dem och ge dem den nödvändiga personliga anpassningen. Det fordras också ett brett kunnande och erfarenheter för att ha överblick över vilka möjligheter som erbjuds på hjälpmedelsområdet. Det finns planer på att bryta ner de nuvarande hjälpmedelscentralerna och föra över deras verksamhet på vårdcentralerna. Vi tror att detta skulle vara ytterst olyckligt. Den personal som skulle handlägga hjälpmedelsfrågorna på vårdcentralerna skulle knappast kunna hålla sig a jour med vad som sker på området. De skulle vanligen tvingas arbeta ganska ensamma utan det stöd som lagarbetet ger. De skulle inte kunna hålla provexemplar av olika hjälpmedel, vilket behövs för att den funktionshindrade skall kunna orientera sig bland dem. Det finns en uppenbar risk för att hjälpmedelsverksamheten skulle utarmas av en decentralisering. Visserligen tvingas i dag många till långa resor för att komma till hjälpmedelscentralerna, men de flesta föredrar nog det framför hjälpmedel som inte visar sig fungera.

Under senare tid har det förekommit en debatt om hjälpmedel som delas ut, men sedan inte kommer till användning. En del har tolkat detta så att det delas ut för mycket hjälpmedel och att hjälpmedel delas ut i onödan. Det är möjligt att det kan vara så i en del fall, men vi ser inte huvudförklaringen i de oanvända hjälpmedlen i detta. Vi är helt övertygade om att när ett hjälpmedel beviljas en person, så har man vid hjälpmedelscentralen också gjort bedömningen att detta hjälpmedel behövs för bestämda funktioner. Men man måste veta att det kan vara mycket svårt att lära sig använda ett hjälpmedel, även om det är tekniskt enkelt, och det är inte helt lätt alltid att infoga hjälpmedlet i sitt livsmönster. Det kan också vara förenat med stora kostnader — ett stöd för droppfot kan man få som hjälpmedel, men sedan kanske man måste köpa en helt ny uppsättning skor, eftersom stöd inte får plats i de gamla skorna.

Hjälpmedelsverksamheten är en grannliga uppgift som fordrar uppföljning, i många fall en återkommande kontakt med den funktionshindrade, för att denna skall lära sig handskas med hjälpmedlet och för att göra justeringar som är nödvändiga för att det skall fungera bättre. Tyvärr har hjälpmedelscentralerna inte tillräckligt med personal för att klara uppföljningen på ett bra sätt. Det ser vi som ett viktigt skäl till att hjälpmedel förblir oanvända.

Tillsynen över hjälpmedelsverksamheten sköts av Handikappinstitutet. Handikappinstitutet är ingen myndighet i vanlig mening och majoriteten i institutets styrelse består av landstingsrepresentanter. Därmed måste Handikappinstitutets möjligheter att bedriva egentlig tillsynsverksamhet anses ytterst begränsade. Vpk anser att tillsynen över hjälpmedelsverksamheten bör åvila socialstyrelsen. Det innebär att vi också är motståndare till tanken att slå samman socialstyrelsens byråer för äldreomsorg och handi-

kappfrågor. I stället anser vi att socialstyrelsens handikappbyrå bör byggas ut.

Mot 1985/86
Sf317

Hemställan

Under hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder så att funktionshindrade kostnadsfritt erhåller behövliga tekniska hjälpmedel och att detta sker utan onödig tidsutdräkt.

2. att riksdagen uttalar att ökningen av hemsjukvården inte får innebära svårigheter att tillgodose behovet av tekniska hjälpmedel.

3. att riksdagen uttalar att den enskildes behov skall vara avgörande för rätten till tekniska hjälpmedel och att hushållsmaskiner och hushållsredskap även fortsättningsvis skall finnas upptagna på hjälpmedelsförteckningen.

4. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att bil erkänns som tekniskt hjälpmedel.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om att bevara hjälpmedelscentralerna.

6. att riksdagen uttalar sig för vad i motionen sägs om behovet av uppföljning och utbyggnad av hjälpmedelscentralerna.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om tillsynsansvaret för hjälpmedelsverksamheten.

Stockholm den 27 januari 1986

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)